

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Sociální začleňování**(průzkumné stanovisko)**

(2010/C 128/03)

Zpravodajka: **paní KING**

Dopisem ze dne 18. prosince 2008 požádala paní Cecilia MALMSTRÖM, švédská ministryně pro evropské záležitosti, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, Evropský hospodářský a sociální výbor o vypracování průzkumného stanoviska k tématu

Sociální začleňování.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 15. října 2009.

Na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 4. listopadu 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 130 hlasy pro a 4 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Strategie Evropské unie pro růst a zaměstnanost musí v budoucnu věnovat větší pozornost cílům sociální soudržnosti: tento požadavek byl formulován v nové zprávě o této problematice, kterou Evropská komise zveřejnila 29. září 2009. Výbor pro sociální ochranu v ní konstatuje, že samotná sociální ochrana nestačí zabránit chudobě a vyloučení, a vyzývá k tomu, aby byl kladen větší důraz na cíle, jako jsou boj proti chudobě dětí a podpora opatření aktivního začleňování.

Právě osoby chudé či s nízkou kvalifikací, přistěhovalci nebo příslušníci etnicko-kulturních menšin, osoby zdravotně postižené, osamělé, bez přístřeší nebo s neodpovídajícím bydlením bývají nejčastěji obětmi vyloučení.

Přestože práce neumožňuje automaticky zamezit vyčlenění a riziku chudoby, zůstává pracovní činnost nejlepším prostředkem sociálního začleňování.

1.2 Ambicí švédského předsednictví je bojovat s negativním dopadem hospodářské krize na růst a zaměstnanost na úrovni EU i členských států. Přeje si prioritizovat činnosti v souvislosti s opatřeními na trhu práce, která minimalizují nezaměstnanost, sníží počet vyloučených lidí a navrátí nedávno propuštěné pracovníky zpět do práce. Předsednictví hodlá zároveň položit základ pro vytváření dlouhodobých a udržitelných pracovních míst.

1.3 Na nedávno konaném summitu G20 bylo řečeno, že členskými státy, včetně EU, se letos dařilo vytvářet a zachovávat pracovní místa, což znamenalo minimalizaci dopadů krize na mnoho

jejich občanů. Úsilí členských států se zaměřilo zejména na podporu udržení pracovních míst a ochranu příjmů domácností.

1.4 Před EU však stojí výzva spočívající v tom, že mnoho občanů produktivního věku nemělo a nemá přístup k pracovním místům ani během nedávné hospodářské konjunktury. Někteří občané navíc nemají dostatečný příjem na to, aby se vymanili z chudoby. Lze soudit, že i přes rozhodný postup v rámci podpory obnovy došlo za posledních 18 měsíců k nárůstu této skupiny, a to ještě sociální dopad recese není plně zřetelný.

1.5 EHSV je přesvědčen, že by se největší pozornost měla upínat na osoby nejvíce vzdálené trhu práce, zejména zintenzivněním úsilím o zavedení zásad aktivního začleňování, které schválila Rada na svém zasedání v prosinci 2008. Jedná se o pracovníky s nízkou kvalifikací, kteří mají omezený přístup k možnostem celoživotního učení a odborné přípravy, občany s pečovatelskými povinnostmi (zhusta ženy), osoby v předčasném důchodu, zdravotně postižené, menšiny, migranty a mladé lidi.

1.6 EHSV doporučuje využít otevřené metody koordinace pro identifikaci osvědčených postupů při přechodech mezi vzděláváním/odbornou přípravou a zaměstnáním a při přechodech mezi domácnostmi/občanskými aktivitami a zaměstnáním a při řešení strukturálních překážek trhu práce a sociální účasti obecně.

1.7 EHSV si uvědomujeme, že sociální služby a sociální ochrana výrazně závisí na veřejném financování, které se řada členských států snaží kvůli současné krizi omezit. Odmítá proto kroky, které by vedly k ohrožení solidarity, na níž spočívá sociální ochrana a která Evropě tak dobře slouží; k tomu musí vést opatření, která poskytují ochranu a zároveň podporují přechod k práci a udržení zaměstnání.

1.8 EHSV uznává význam celoživotního vzdělávání a odborné přípravy pro zvyšování zaměstnatelnosti občanů a uvědomuje si paradox, že k celoživotnímu vzdělávání mají nejomezenější přístup právě ti méně vzdělaní. Proto důrazně doporučuje, aby všichni občané měli skutečný nárok na toto vzdělávání i přístup k němu.

1.9 EHSV se shoduje s Komisí na významu koordinace a spolupráce na národní a místní úrovni, počítaje v to veřejné orgány, sociální partnery a občanskou společnost, a to nejen v oblasti zaměstnanosti, ale také v otázkách bydlení, zdravotnictví a územního začlenění.

2. Důvody pro předložení stanoviska a souvislosti

2.1 Evropské ekonomiky a evropská společnost čelí řadě výzev, jimiž jsou změna klimatu, technologický rozvoj, globalizace a stárnutí obyvatelstva. Ačkoli vyšší účast na trhu práce v posledních desetiletích byla pozitivní, zároveň také přetrvávala míra celkové chudoby i chudoby v důsledku nedostatečného odměňování v zaměstnání, značná roztržitost trhu práce a pouze okrajové zásahy do podílu domácností nezaměstnaných osob. Vzhledem k tomu, že kvalitní pracovní místo je však nejlepší ochranou před chudobou a vyloučením, zaměřuje se toto stanovisko zejména na vazbu mezi zaměstnaností a začleněním.

2.2 Celosvětová finanční krize je nejnovější výzvou, která se šíří do reálné ekonomiky, a situace na trhu práce se v důsledku omezené poptávky a tísnivějších finančních podmínek výrazně zhoršuje⁽¹⁾. Sezónně upravená míra nezaměstnanosti v EU-27 činila v březnu 2009 8,3 % v porovnání se 6,7 % z března roku 2008. To představuje obrat ve vývoji zaměstnanosti, jelikož míra nezaměstnanosti v EU-25 v předchozích letech poklesla z 8,9 % v březnu 2005 a na 8,4 % v březnu 2006 na 7,3 % v březnu 2007. Ačkoli se obraz v jednotlivých zemích liší, jsou hlubokou mezinárodní hospodářskou recesí zasazeny všechny členské státy a většina odvětví. Mezi nejpostíženější země patří Španělsko, Irsko a pobaltské země, kde se míra nezaměstnanosti zdvojnásobila, či v případě pobaltských zemí téměř ztrojnásobila. Předpokládá se, že tento rostoucí trend bude pokračovat.

2.3 Současné měnové a fiskální stimulační balíčky zavedené téměř ve všech členských státech v boji se současnou krizí mají nejprve stabilizovat finanční systémy, zmírnit negativní sociální dopady a poté přispět k obnově růstu. Oblast působnosti jednotlivých členských států se výrazně liší, ale je zde tendence k významnému zaměření na takové politiky, jejichž cílem je udržet pracující v zaměstnání, podporovat opětovné začlenění do trhu

práce, podporovat příjem lidí, chránit držitele hypoték před odejmutím majetku, podporovat přístup k úvěrům, jakož i investovat do sociální a zdravotní infrastruktury s cílem nastartovat zaměstnanost a zlepšit přístup ke službám⁽²⁾. Nicméně švédské předsednictví má za to, že opatření v boji s touto krizí musejí jít ruku v ruce s nezbytnými strukturálními reformami k řešení ostatních výzev stojících před EU (např. demografické změny, globalizace), jelikož před touto krizí, i přes relativně příznivý hospodářský výkon, nebylo pro příliš mnoho občanů EU schopných vstupu na trh práce žádné pracovní místo dosažitelné.

2.4 Švédské předsednictví se hodlá zaměřit na:

2.4.1 způsob, jakým mají členské státy EU společně řešit důsledky rychlého nárůstu nezaměstnanosti kvůli hospodářské krizi;

2.4.2 reformy, které účinně pomohou zvýšit mobilitu na trhu práce, včetně opatření umožňujících lidem návrat do zaměstnání.

Cílem je neutralizovat krátkodobé důsledky krize a jednat v zájmu zabezpečení toho, aby členské státy splnily dlouhodobý cíl vysoké míry zaměstnanosti v rámci nové strategie EU pro růst a zaměstnanost.

3. Zaměstnanost a sociální začleňování

3.1 Podpora bezpečného překonávání změn

3.1.1 Změny a sociální mobilita vždy patřily k životu v Evropě. Změny vyvolané globalizací zdůrazňují, že jsou zapotřebí takové hospodářské a sociální systémy řízení, které jsou aktivně orientovány jak na změny, tak na sociální mobilitu. Cílem politiky by mělo být propojení strategií pro aktivaci, rekvalifikaci a opětovné zapojení do práce se sociální ochranou. V literatuře se mluví o nejméně pěti změnách⁽³⁾ – přechod mezi vzděláváním/odbornou přípravou a zaměstnáním; přechod mezi různými formami zaměstnání včetně samostatně výdělečné činnosti; přechody mezi zaměstnáním a prací v domácnosti či občanskými aktivitami; mezi zaměstnáním a zdravotním postižením; mezi zaměstnáním a důchodem. Cílem musí být – pod heslem: „každá změna se vyplatí“ – motivování lidí k tomu, aby si aktivně vyhledávali zaměstnání, a zároveň poskytování potřebných podpor těmto lidem a jejich ochrana před materiální potřebností.

(1) Viz odst. 2.1 stanoviska EHSV z 11.6.2009 k tématu Výsledky summitu pro zaměstnanost, zpravodaj: pan GREIF (Úř. věst. C 306, 16.12.2009, s. 70).

(2) <http://ec.europa.eu/social/keyDocuments.jsp?type=3&policyArea=750&subCategory=758&country=0&year=0&advSearchKey=&mode=advancedSubmit&langId=cs>: Další úplná aktualizace má proběhnout v listopadu 2009.

(3) Schmid, G. (2002) „Wege in eine neue Vollbeschäftigung, Übergangsarbeitsmärkte und aktivierende Arbeitsmarktpolitik“, Frankfurt: Campus Verlag.

3.1.2 Zvláštní pozornost je nutné věnovat přechodu mezi vzděláváním/odbornou přípravou a zaměstnáním, neboť mladí lidé jsou v období konjunktury neúměrně vyčleňováni z trhu práce a nyní jsou finanční/hospodářskou krizí neúměrně zasaženi⁽⁴⁾. I když dnes mají mladí lidé ve srovnání s předešlými generacemi vyšší kvalifikaci, vstupují na trh práce později, nemají v zaměstnání takovou stabilitu a jsou více vystaveni segmentaci trhu práce a nezaměstnanosti. EHSV zaznamenává a vítá zaměření Komise na *Okamžitou pomoc mladým lidem*⁽⁵⁾, ale táže se, jak bude probíhat hodnocení a přezkum kvalitní odborné přípravy a učňovské přípravy, tak aby byly stále platné. Doporučení EHSV k boji proti nezaměstnanosti mládeže jsou uvedena ve stanovisku k tématu *Pracovní příležitosti pro prioritní skupiny*⁽⁶⁾. EHSV připomíná, že riziko vyloučení z trhu práce a sociálního vyloučení hrozí zejména migrantům, lidem z etnických menšin, rodičům samoživitelům a skupinám s nízkou kvalifikací.

3.1.3 Přechod mezi zaměstnáním a prací v domácnosti či občanskými aktivitami nejvíce dopadá na ženy a jejich dostupné možnosti, pokud jde o druh pracovní smlouvy či délku období, v němž jsou mimo trh práce. EHSV proto doporučuje, aby došlo k posílení opatření na zajištění rovnosti pohlaví.

3.2 *Integrované navrhování a provádění politik, opatření šitá na míru a vylepšená správa*

3.2.1 Zkušeností s politikami přechodu přibývá, a tak jsou jasněji vidět určité charakteristiky „dobré politiky přechodu“. Ukazuje se, že rozhodující jsou pobídky a podpora. Politiky přechodu na trhu práce je třeba zvažovat společně se strategiemi pro začlenění, obzvláště tehdy, pokud se jedná o osoby, které jsou trhu práce vzdáleny nejvíce a vůči nimž je potřeba vyvinout další systematické úsilí. Výbor podporuje názor⁽⁷⁾, že v důsledku krize je daleko naléhavější a závažnější provést komplexní strategii aktivního začleňování, které by kombinovaly a vyvažovaly opatření zaměřená na inkluzivní trhy práce, přístup ke kvalitním službám a dostatečný minimální příjem.

(4) http://ec.europa.eu/youth/news/news1389_en.htm.

(5) Viz Společný závazek v oblasti zaměstnanosti, KOM(2009) 257 v konečném znění, s. 8.

(6) Viz odstavec 5 stanoviska EHSV z 12.7.2007 k tématu *Pracovní příležitosti pro prioritní skupiny* (Lisabonská strategie), zpravodaj: pan GREIF (Úř. věst. C 256, 27.10.2007).

(7) Viz <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:307:0011:0014:CS:PDF>.

3.2.2 Vzhledem k tomu, že poměrně velká část obyvatelstva v produktivním věku musí projít přechodem k zaměstnání, EHSV vítá doporučení Komise⁽⁸⁾ o silnějším zapojení a lepší koordinaci na národní úrovni. Avšak EHSV navíc doporučuje i individualizované intervence. To je důležité, jelikož pro změnu je nezbytné nutné poradenství „blízké lidem či jim místně příslušné“, které přináší „řešení šitá na míru“ jednotlivcům, případně skupinám. Projekty a organizace sociální ekonomiky jsou často nejbližšími vykonavateli strategií usilujících o podpůrné cesty k práci a vytvářejících pracovní místa pro osoby, které jsou trhu práce vzdáleny nejvíce.

3.2.3 EHSV dále v tomto kontextu doporučuje doplnit sociální dialog dialogem občanským. V některých členských státech již nějaká podoba takového dialogu existuje. Tím dostanou organizace občanské společnosti, které mají zkušenosti a poznatky i intenzivní vazby na zranitelné skupiny (včetně lidí žijících v chudobě, dětí, mládeže, rodin v nejisté životní situaci, přistěhovalců a etnických menšin, zdravotně postižených osob a starších osob), příležitost k tomu, aby se jako důležitý zdroj zapojily do tvorby politik pro intenzivnější sociální začleňování v Evropě. Výzkum ukazuje, že důležitou složkou správné praxe je kvalita a odbornost pracovníků, kteří poskytují tyto služby, i jejich institucí, včetně znalostí o lidech ze znevýhodněných skupin a schopnosti s nimi jednat.

3.2.4 EHSV souhlasí s doporučením ze sdělení Komise⁽⁹⁾, že ke zlepšení šancí znevýhodněných skupin na úspěch na trhu práce, je zapotřebí lepší spolupráce veřejných orgánů, veřejných a soukromých služeb zaměstnanosti, sociálních služeb, služeb vzdělávání dospělých, sociálních partnerů a občanské společnosti. EHSV dále doporučuje nutnost koordinace mezi různými typy intervencí, např. ve zdravotnictví, vzdělávání a bydlení, jelikož se ukázalo, že jde o klíčový prvek správné praxe.

3.3 *Lisabonská strategie*

3.3.1 Lisabonská strategie EU klade větší důraz na sociální začlenění v rámci EU. Jejím obecným cílem je potřeba postupovat vpřed směrem ke komplexnější ekonomice schopné spájet výkonnost s vytvářením většího počtu pracovních míst a lepších pracovních míst s vysokou mírou sociální ochrany a větší sociální a ekonomickou soudržností. To je základním kamenem evropských ekonomických a sociálních modelů. Strategie EU po roce 2010 bude muset mít jasnou představu o klíčových výzvách stojících před společností a obsahovat revidované

(8) Viz Společný závazek v oblasti zaměstnanosti, KOM(2009) 257 v konečném znění, s. 13.

(9) Viz Společný závazek v oblasti zaměstnanosti, KOM(2009) 257 v konečném znění, s. 9.

nástroje v oblasti zaměstnanosti a sociálního začleňování. EHSV právě připravuje stanovisko ke strategii, která přijde po Lisabonské strategii.

3.3.2 Lisabonská strategie zdůraznila, jak je vytváření pracovních míst těžce závislé na aktivní politice zaměstnanosti, pevném makroekonomickém rámci, investicích do kvalifikace, výzkumu a infrastruktury, lepší právní úpravě a podpoře podnikání a inovací. Jak se podmínky na trhu práce v důsledku hospodářského poklesu nadále zhoršují, je nutné provést další opatření, protože nejvíce zasaženi recesí jsou právě lidé. Hospodářská krize hluboce změní evropské trhy práce. Pracovníkům a podnikům musí být dány k dispozici potřebné prostředky k tomu, aby se těmto měnícím se skutečnostem přizpůsobili – prostředky, které umožní zachovat pracovní místa, zvýšit kvalifikaci na všech úrovních a zejména lidí s nízkou kvalifikací, začlenit lidi zpět do pracovního procesu a vytvořit podmínky pro vznik nových pracovních míst.

3.4 Koncepce řešení flexikurty v době krize ⁽¹⁰⁾

Protože se jedná o ucelenou strategii zaměřenou na zlepšení pružnosti a jistoty trhu práce a na podporu těch, kdo se dočasně ocitnou mimo něj, je EHSV přesvědčen, že:

3.4.1 v současné obtížné hospodářské situaci vyznačující se rostoucí nezaměstnaností, chudobou, segmentací a naléhavým úkolem podnítit růst, vytvářet nové pracovní příležitosti a kvalitnější pracovní místa a posílit sociální soudržnost získává flexikurta ještě více na významu a patřičnosti;

3.4.2 provádění flexikurty vyžaduje jak podpůrné prvky sociální ochrany, tak jasné pobídky k práci spolu s otevřeným a kvalifikovaným trhem práce podporujícím ostatní prvky v kombinaci s politikami na řešení strukturálních překážek v účasti a na podporu zachování a vytváření pracovních míst, včetně kvalitních pracovních míst. To přispěje ke snižování sociálního vyloučení a rizika chudoby, neboť otevírá trh práce všem občanům, a zejména ohroženým skupinám;

3.4.3 společné zásady flexikurty jakožto prostředku k provádění evropské strategie zaměstnanosti spolu s komplexními strategiemi aktivního začleňování těch, kdo jsou nejdále od trhu práce, stanoví komplexní politickou strategii pro koordinaci úsilí zaměřeného na řízení důsledků krize z hlediska zaměstnanosti a jejích sociálních dopadů a pro přípravu pro hospodářský vzestup.

3.4.4 EHSV vítá dohodu sociálních partnerů EU o monitorování zavádění společných zásad flexikurty EU a na shromažďování získaných zkušeností. Jako příspěvek k této problematice ⁽¹¹⁾ vypracovává EHSV stanovisko k tématu flexikurty. EHSV také vyzývá členské státy, aby zintenzívnily snahy o zavedení společných zásad aktivního začleňování, a Komisi, aby pravidelně monitorovala vývoj.

4. Politika sociální ochrany a sociálního začleňování

4.1 Systémy sociální ochrany mohou být pro sociální začleňování velkým vkladem, protože člověku přiznávají určitý status mimo trh, zahrnují pozitivní opatření ze strany státu a pomocí kolektivní solidarity pomáhají odstraňovat podmínky, které omezují možnosti jedinců a znevýhodněných skupin žít v podmínkách respektujících jejich důstojnost. Úspěch evropského sociálního státu, především pokud jde o odstraňování nerovnosti, je dobře zdokumentován a odráží základní evropskou hodnotu, kterou je solidarita, jež je uznána v Chartě základních práv. Z pohledu Výboru představuje nyní hlavní úkol sociální ochrany zaručit všem osobám zajištění základních potřeb, i když jejich uplatňování se může v jednotlivých zemích lišit, a také napomáhat překonávání změn, jak o tom bylo pojednáno výše. Je třeba učinit kroky k tomu, aby se změna zaměstnání vyplatila a aby se zlepšil přístup k zaměstnání pro specifické skupiny s problémy na trhu práce při současném zachování výše příjmů rozpočtu členských států. Těmito kroky je snížení nemzdových výdajů zaměstnavatele na zaměstnávání pracovníků snížením administrativní zátěže a využívání potenciálu pro vytváření pracovních míst zejména pro osoby s nízkou kvalifikací; omezení faktorů, které zabraňují práci; vylepšení struktury daňových systémů a systému sociálních dávek tak, aby se jednotlivcům vyplatilo jít do zaměstnání, a to včetně snížení daňového zatížení u druhého výdělečně činného partnera; vytváření podnětů pro nezaměstnané k založení vlastního podniku např. pomocí odborné přípravy v oblasti podnikání a mikroúvěrů zabezpečením přístupu ke službám nutným k zajištění účasti. Osobám, které nemohou pracovat, je nutno zajistit dostatečnou podporu příjmu.

4.2 Výbor by rád zdůraznil, že kvůli velké konkurenci, kterou globalizace přináší, a dopadu hospodářské krize je o to více nezbytná dostatečná sociální ochrana před sociálními riziky včetně nezaměstnanosti a posílená funkce sociální ochrany jako sociální investice ve prospěch jak hospodářské konkurenceschopnosti,

⁽¹⁰⁾ Viz Flexikurta v době krize – návrh závěrů Rady, SOC 374 ECOFIN 407, 10388/09.

⁽¹¹⁾ Viz stanovisko EHSV ze dne 1.10.2009 Jak uplatňovat flexikurty v oblasti restrukturalizací v kontextu světového rozvoje, zpravodaj: pan SALVATORE, spoluzpravodaj: pan Calvet CHAMBON (Úř. věst. C 318, 23.12.2009, s. 1).

tak sociálního začleňování. Nesmíme dopustit, aby reforma ohrozila zásady solidarity, na nichž spočívá sociální ochrana a které Evropě tak dobře slouží. Na druhou stranu je však změna nezbytná a systémy sociální ochrany by se tak neměly stavět vůči změně odmítavě, měly by však být vedeny koherentní, dlouhodobou a koordinovanou politikou sociální reformy, která bude schopná krátkodobě i dlouhodobě zajišťovat ochranu a podporovat jednotlivé přechody.

4.3 Proto je důležité zvážit různé způsoby, jak by mohly různé složky sociální ochrany účinněji přispět k sociálnímu a hospodářskému začleňování. EHSV by v této souvislosti rád upozornil na následující aspekty:

4.3.1 Zohlednění demografické nerovnováhy a proměn rodiny

4.3.1.1 Stárnutí populace bude ve většině evropských zemí v budoucnu pokračovat a to vyvolává různé problémy, pokud jde o sociální začleňování. Mnoho zemí již začalo v tomto směru podnikat určité kroky. Problematikou, která se projevuje nejzřetelněji, přestože vždy není řešena nejúčinněji, je nárůst toho podílu obyvatelstva, jenž má nárok na důchod a zároveň potřebuje zdravotnické služby a služby sociální péče. EHSV vítá doporučení Komise⁽¹²⁾ podporovat zaměstnávání starších pracovníků a podněcovat poptávku a pracovní místa v oblasti péče zaváděním daňových úlev a jiných pobídek. EHSV však zastává názor, že návrh Komise nepodporovat programy předčasného odchodu do důchodu vyžaduje intenzivní diskusi o rámcových podmínkách, rozsahu, politických doprovodných opatřeních atd., aby znovu nedošlo k vytvoření sociálních problémů pro starší občany. EHSV již k této problematice dodal významné příspěvky.

4.3.1.2 Dalším aspektem, který přispívá k demografické situaci, je to, že mnoho politik, zejména rodinných politik, neumožňuje lidem dostatečně uspokojit jejich touhu po dětech⁽¹³⁾. EHSV by především rád tvůrce politik upozornil na své stanovisko k tématu Rodina a demografický vývoj⁽¹⁴⁾. Každá země potřebuje rodinnou politiku, která respektuje vůli každého občana (včetně dětí), připisuje velký význam rodinnému životu, řeší hlavní důsledky rozpadu rodin, násilí, chudoby a sociálního vyloučení (zejména pro děti) a je v těsném kontaktu s každodenním životem občanů a jejich přáními. Komplexní rodinná politika by tak měla

být pro každou evropskou zemi klíčovou prioritou a měla by propojovat příjem, zařízení péče o děti, přístup rodičů ke kvalitním pracovním místům na plný úvazek, rovnost mezi ženami a muži, vzdělávání, sociální a kulturní služby, zaměstnanost a zajišťování a plánování infrastruktury.

4.3.2 Optimalizace pojištění v nezaměstnanosti a podpora integrace

4.3.2.1 Pojištění v nezaměstnanosti je významnou sociální dávkou, která poskytuje zabezpečení pracovníkům, kteří byli propuštěni pro nadbytečnost nebo nemají práci, zejména v souvislosti s tím, že hospodářská krize i konkurence způsobují neustálou restrukturalizaci. Pokud dosahuje pojištění v nezaměstnanosti významnější výše, může být dokonce faktorem plynulosti hospodářství a napomáhat mobilitě pracovníků. V některých zemích však pojištění v nezaměstnanosti představuje prosté pasivní rozdělování dávek, kde neexistuje žádný vhodný systém pro opětovné začlenění osob do trhu práce (např. přechod od nezaměstnanosti k zaměstnanosti) či odborné vzdělávání zaměřené na získání udržitelného pracovního místa. Obecně platí, že výdaje na pojištění v nezaměstnanosti musí být aktivnější. Za tímto účelem by mohlo být založeno, tak jako tomu již v několika zemích je, na individuálních dohodách o návratu do práce, které jsou nezbytnou podmínkou nároku na dávky. Úkolem úřadů je v tomto případě poskytování odpovídající podpory a systémů integrace a odborného vzdělávání a přístupu k dalším ostatním službám, které toto umožní. Důležitým prvkem je také prevence. Za tímto účelem je nutný včasný zásah, který uvede do popředí nutnost řešit dětskou chudobu, spolu s efektivní politikou celoživotního dalšího vzdělávání, kterou je nutné provádět a která může zahrnovat určité posuny ve vzdělávání v průběhu životního cyklu.

4.3.2.2 Přechod a integrace jsou významné i pro jiné skupiny, například oběti nehod, osoby zdravotně postižené v důsledku onemocnění, (přechod mezi zaměstnáním a nezaměstnaností v důsledku postižení). To zprv vyvolává otázku náhrady příjmu a zadruhé otázku návratu do zaměstnání či přístupu k němu. Příjem je nezbytnou podmínkou nezávislého života, není to však nezbytně dostatečná podmínka. V mnoha případech se stále připisuje malá priorita začlenění dotyčných lidí do pracovního života, třebaže v tomto směru existují právní předpisy. Praktická ustanovení pro vedení a asistenci při hledání práce či návratu do práce jsou často těžkopádná a nevhodná. Požadavky na přiznání kompenzace ani její výše nesmí dotyčné osoby odrazovat od toho, aby prošly funkční či odbornou rekvalifikací či se vrátily do práce. Musí je k tomu naopak povzbuzovat. Reformy, které posunují důraz z pasivních opatření k aktivním, však nesmí ztratit ze zřetele cíle stanovené v *Evropském kodexu sociálního zabezpečení* a jeho protokolech. Pojem vhodného zaměstnání by měl mít za cíl zajistit to, že budou nezaměstnané osoby nasměrovány k zaměstnání, které využívá jejich dovedností a kvalifikace co nejproduktivněji a nejefektivněji, a to ve prospěch společnosti jako celku. Lidem, pro něž práce nepřichází v úvahu, však musí být zajištěna podpora příjmu, která jim bude stačit na prožití důstojného života.

(12) Viz Společný závazek v oblasti zaměstnanosti, KOM(2009) 257 v konečném znění, s. 9.

(13) Viz stanovisko EHSV ze 30.9.2009 Práce a chudoba: na cestě k nezbytnému komplexnímu přístupu, zpravodajka: paní PRUD'HOMME (Úř. věst. C 318, 23.12.2009, s. 52).

(14) Viz stanovisko EHSV ze 14.3.2007 k tématu Rodina a demografický vývoj, zpravodaj: pan BUFFETAUT (Úř. věst. C 161, 13.7.2007, s. 66).

5. Podpora celoživotního učení a odborné přípravy

5.1 V jednotlivých členských státech fungují velmi odlišné systémy a úrovně odborné přípravy a vzdělávání zaměstnanců. Skutečnost, že další vzdělávání a odborná příprava občanů EU je velmi nerovnoměrně rozdělena – lidem s vyšším vzděláním se během kariéry dostává mnohem více odborného vzdělávání a dalšího vzdělávání než lidem s nižším vzděláním – představuje v éře globalizace a současného hospodářského propadu velkou výzvu. Vzhledem k tomu, že přemísťování pracovních míst a nezaměstnanost hrozí nejvíce těm s nejnižším vzděláním, je jedním z nejdůležitějších požadavků na politiku to, aby zajistila lepší přístup těchto skupin s nižším vzděláním k odborné přípravě a vzdělávání a jejich širší zapojení. V důsledku toho vyzývá EHSV k tomu, aby všichni občané, zejména nejvíce vyloučené skupiny, které si přejí zlepšit své šance na trhu práce, získali platný nárok na odbornou přípravu.

5.2 Změny sociálních, hospodářských, politických i technologických podmínek přinesou následné úpravy dovedností, což znamená, že je třeba podrobně zvážit obsah všeobecného vzdělávání, zvláště mají-li vzdělání a odborná příprava lépe odpovídat potřebám trhů práce. Je tudíž zásadně nutné: 1) poskytnout všem mladým lidem solidní základní vzdělání a 2) identifikovat stávající a budoucí kvalifikační potřeby, jež by se měly analyzovat na místní a/nebo vnitrostátní úrovni, aby odrážely rozmanitost uvnitř členských států i mezi nimi. EHSV zaznamenává iniciativu Komise Nové dovednosti pro nová pracovní místa⁽¹⁵⁾, a bude se jí podrobně zabývat.

5.3 EHSV souhlasí s doporučením Komise v tom, že nesmíme dopustit, aby pracovní kariéra začínala obdobím nezaměstnanosti. Je proto nezbytné, aby každý absolvent, který chce a má k tomu předpoklady, dostal možnost dalšího vzdělávání či místa v systému odborného vzdělávání a byl intenzivně povzbuzován k jeho přijetí. Další podrobnosti odpovědi EHSV jsou uvedeny ve stanovisku EHSV k tématu Pracovní příležitosti pro prioritní skupiny⁽¹⁶⁾.

6. Bydlení jako faktor sociálního začleňování

6.1 Bezdomovectví je jednou z nejhorších forem vyloučení. Mnoho zemí Evropské unie již ratifikovaly mezinárodní smlouvy a úmluvy, které uznávají a chrání právo na bydlení:

⁽¹⁵⁾ Nové dovednosti pro nová pracovní místa – Předvídání a zohledňování potřeb trhu práce a potřebných kvalifikací, KOM(2008) 868 v konečném znění.

⁽¹⁶⁾ Viz poznámku pod čarou č. 6.

Všeobecnou deklaraci lidských práv (čl. 25), Mezinárodní pakt OSN o hospodářských, sociálních a kulturních právech (čl. 11), Úmluvu o právech dítěte (čl. 27), Úmluvu o odstranění všech forem diskriminace žen (čl. 14 a 15), Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod (čl. 8), Evropskou sociální chartu (čl. 15, 16, 19, 23, 30, 31) a Listinu základních práv Evropské unie (čl. 34, odst. 3).

6.2 V Evropě zasahuje krize bydlení 70 milionů lidí žijících v nedostatečných podmínkách, z nichž 18 milionům hrozí výpověď z bytu a 3 miliony jsou bezdomovci. Toto číslo se dále zvyšuje postupem globální finanční krize, která způsobuje, že přibližně 2 miliony rodin v Evropě přicházejí o střechu nad hlavou, protože nejsou schopné plnit své hypoteční závazky⁽¹⁷⁾. Členské státy z této otázky musí učinit prioritu, aby se minimalizoval dopad na jejich občany, zejména ty nejzranitelnější.

6.3 Tato ztráta domova vede k opaku sociálního začleňování, kdy se předpokládá nárůst poptávky po důstojném bydlení přiměřeném finančním možnostem, k menší jistotě definitivy v nájemních smlouvách, většímu riziku propadnutí majetku pro nesplacení hypotéky a vyšší hrozbě soudního vystěhování. Nejvíce postižení budou mladí lidé, senioři, nezaměstnaní, chudí a migranti, ale i rodiny s průměrným příjmem. EHSV důrazně doporučuje zajistit rovné zacházení v oblasti bydlení a zavést mechanismy prevence soudních vystěhování, a to zejména pro různé skupiny ohrožených osob.

6.4 EHSV vítá využití otevřené metody koordinace jako rámce pro výměnu osvědčených postupů a volbu problematiky bezdomovectví a vyloučení v oblasti bydlení jako tematického zaměření sociální otevřené metody koordinace v roce 2009. Doporučuje další zdokonalení posílením stávajících finančních nástrojů EU, pokud jde o:

6.4.1 programy na poskytování důstojného bydlení přiměřeného finančním možnostem;

6.4.2 programy na podporu rozvoje řešení v rámci alternativního bydlení a experimentální projekty nových typů sociálního bydlení, které budou mít citlivý přístup v oblasti mezigenerační solidarity, multikulturalismu a v otázce sociálního vyloučení, a to v partnerství s místními orgány, občanskou společností a sociálními investory.

⁽¹⁷⁾ Odkaz: http://www.habitants.org/noticias/inhabitants_of_europe/european_platform_on_the_right_to_housing_2009.

6.5 EHSV souhlasí s vyjádřením Rady a Komise ⁽¹⁸⁾, že přístup k finančním službám je předpokladem trvalého přístupu k trhu s bydlením a že osobám, jimž hrozí soudní vystěhování či odejmutí majetku, musí být zajištěna odpovídající podpora a poradenství.

7. Územní politika jako faktor sociálního začleňování

7.1 Politiky zaměřené na poskytování bydlení musí být založeny na odpovídajících informacích a musí být doplněny politikami, které věnují pozornost územním a oblastním otázkám. Všechna činnost, která souvisí se sociálním začleňováním, upozorňuje na existenci znevýhodněných regionů a oblastí. V mnoha případech je toto znevýhodnění způsobeno infrastrukturálními faktory – zahrnujícími špatné poskytování služeb, vybavení a dalšího zařízení i nedostatkem pracovních míst – a může vést ke zhoršení životního prostředí i sociální situace. Díky novým poznatkům se ohnisko pozornosti přesouvá na místní úroveň a ukazuje se, jak se mohou hromadit problémy a nedostatky, až dojde ke vzniku oblastí, které nejenže jsou složeny z ohrožených lidí, ale z těchto i dalších důvodů jsou i ony samy ohrožené. Znevýhodnění spočívá v tom, že do těchto oblastí nepřichází žádné kapitálové investice, ať již na úrovni místní, národní či ze zahraničí.

7.2 Politika by tudíž měla mít za cíl vyhýbat se nerovnováze mezi oblastmi či regiony a zajistit, aby se obzvláště znevýhodněným oblastem dostalo odpovídající péče. V tomto ohledu mají velkou úlohu místní iniciativy i iniciativy zaměřené na sociální obnovu upadajících a chudých oblastí nebo obytných oblastí. Nejde pouze o investice do fyzické infrastruktury, ale i o zdůraznění obnovy sociální a komunitní infrastruktury a sociálního kapitálu v těchto oblastech.

7.3 Pro překonání znevýhodnění vycházejícího z konkrétní oblasti je velmi významná zaměstnanost. Pokud jsou v místě pracovní příležitosti, snižuje se chudoba, přispívá to k sociálnímu začleňování a roste sebeocenění, sebedůvěra a zdroje těch, kdo trpí vyloučením ze společnosti. Zároveň napomáhají tomu, aby byly v místě dostupné vyšší finanční a jiné zdroje. Naopak přístup ke službám je předpokladem pro vytváření pracovních míst na místní úrovni. Je velmi důležité, aby se těchto i jiných typů iniciativ – jako je rozvoj místních mikropodniků – účastnily místní komunity.

7.4 EHSV je přesvědčen, že vedle klasických oblastí politiky pro sociální začleňování je třeba vytvořit novou oblast či problematiku politiky. Cílem je vytvořit aktivní a integrovanou společnost. Do určité míry se jedná o značný překryv se strukturami politiky (např. pokud jde o bydlení, nízké kvalifikace), ale i o problematiku, které se musí politika věnovat samostatně.

7.5 EHSV vítá návrh Komise ⁽¹⁹⁾ na mobilizaci a urychlení financování pomocí nové facility mikrofinancování pro oblast zaměstnanosti EU k rozvíjení mikropodniků a sociální ekonomiky. EHSV je přesvědčen, že by územní politika měla být prioritou za účasti členských států, sociálních partnerů, příslušných místních orgánů a místních komunit, včetně sociální ekonomiky.

8. Řízení rozmanitosti a integrace migrantů

8.1 Kulturní rozmanitost se všeobecně uznává jako jedna z vlastností Evropy, správa v evropských společnostech však vždy multikulturní není. Podle názoru EHSV by mělo sociální začleňování zohlednit to, jak se evropské společnosti chovají k menšinám (např. romské menšině ⁽²⁰⁾) a migrantům. Existují dva způsoby, jak to prozkoumat i jak to napravit.

8.2 Podle Výboru je třeba prozkoumat kombinaci „pluralismu“ a „rovnosti“ jako podmínek sociálního začleňování. Pro hostitelskou společnost, menšiny i migranty může být výzvou vzájemně ocenit kulturu a hodnoty druhého. Výbor doporučuje řadu zásadních opatření: na straně hostitelské země mezi ně patří opatření ke zjištění, jaký přínos migranti mají i jaké faktory přispívají k diskriminaci, znevýhodňování a vyloučení; u menšin a migrantů je třeba, aby se přizpůsobili normám a tradicím hostitelské země, aniž by se však vzdávali své identity a svých kulturních kořenů. Další podrobnosti jsou uvedeny ve stanovisku EHSV k tématu Pracovní příležitosti pro prioritní skupiny ⁽²¹⁾.

⁽¹⁸⁾ Viz Společnou zprávu Rady a Komise o sociální ochraně a sociálním začleňování z roku 2009, 7309/09, oddíl 2 odstavec 8.

⁽¹⁹⁾ Viz Společný závazek v oblasti zaměstnanosti, KOM(2009) 257 v konečném znění, s. 11.

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV Integrace menšin – Romové, zpravodajka: paní Sigmund, spoluzpravodajka: paní M. SHARMA (Úř. věst. C 27, 3.2.2009, s. 88).

⁽²¹⁾ Viz poznámku pod čarou č. 6.

8.3 Je nutné také zdůraznit úlohu mezikulturního dialogu, ať již jako součásti občanského dialogu či samostatně. Mezi možné cíle politiky v souvislosti s takovouto činností patří:

— zavedení postupů, které pomohou budovat důvěru ve společnou budoucnost a v občanské hodnoty, jako je spravedlnost, tolerance, respekt vůči svobodě a demokracii, rovnost

mužů a žen, solidarita a sociální odpovědnost, a vzbudí pocit sounáležitosti a vzájemného uznání,

- posílení sociálního začleňování prostřednictvím hospodářské, sociální a kulturní integrace migrantů,
- přehodnocení všech politik z hlediska jejich „spravedlnosti z kulturního hlediska“ včetně stigmatizace a diskriminace.

V Bruselu dne 4. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI
